

**Տ. ԹՈՎԱՄԱ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆԻ ՔԱՐՈՉԸ՝
ԽՈՍՎԱԾ Ս. ԳԱՅԱՆԵ ՎԱՆՔՈՒՄ
ՎՃՈՑ ՍԵՐ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՍՈՒՐԲ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐԻ
ՏՈՆԻ ԱՌԻԹՈՎ**

(24 ապրիլի 2019 թ.)

«Շրանելի է այն մարդը, որ համբերում է փորձության,
որովհետև, եթե փորձության մեջ հաստատ լինի կստանա կյանքի պսակը,
որը Տերը խոստացավ Իրեն սիրողներին»
(Հակ. Ա. 12):

Սիրելի՛ հավատացյալներ,

Այսօր Սուրբ Հարության չորրորդ օրն է եւ չորրորդ տարին Հայոց Ցեղասպանության Սուրբ Նահատակների սրբադասման: «Հարություն եւ Հայություն»՝ այս երկու բառերը կարծես հոմանիշներ լինեն, երբ հայացք ես նետում մեր ժողովրդի պատմության՝ հիրավի խաչի ճանապարհին: Մեր ժողովրդի համար Տեր Հիսուսի հրաշափառ Հարությունը ոչ միայն աստվածաբանական մեխն է քրիստոնեական սրբազան կրոնի, այլ նաեւ նրա գոյությանը նոր կենսունակություն հաղորդող ավիշը:

Օրեր առաջ ձեռքս անցավ մեր արժանապատիվ Տեր Ադամ քահանա Մակարյանի անտիպ գիրքը «Ցեղասպանությունը եւ Աստվածաշունչը» խորագրով: Տեր Հայրն իրավացիորեն նկատում է, որ ի տարբերություն այլ ժողովուրդների, հարյուր տարիների ընթացքում Հայոց Ցեղասպանության վերաբերյալ գրեթե բացակայում են կրոնական վերլուծությունները: Այնուամենայնիվ, առաջարկում է առերեսվել յուրաքանչյուրիս՝ թերեւս ներքուստ հուզող առնվազն երկու հարցերի՝ արդյո՞ք Աստված ցանկանում էր, որ տեղի ունենար ցեղասպանությունը, եւ երկրորդ՝ «Ո՞ր էր Քրիստոս»...

Նախ ինչո՞ւ Աստված թույլ տվեց մեր ժողովրդի դաժան կոտորածը: Այս հարցի առջեւ պետք է դնել մեկ այլ հարց՝ արդյո՞ք Աստված ցանկանում էր Իր Որդու շարժարանքներն ու մահը: Իմանալով Աստծու բարությունն ու սերը, գթությունն ու ողորմածությունը՝ կարող ենք ասել, որ Աստված չէր կամենում այդ արյունալի շարագործությունները (Տ. ԱԴԱՄ ՔԶՆ. ՄԱԿԱՐՅԱՆ, Ցեղասպանությունը եւ Աստվածաշունչը, 2017, էջ 49): Մեր ժողովուրդը մի նոր Հոբ էր:

Իրապես, աստվածաշնչյան Հոբի կերպարի մեջ կարող ենք մարմնացած տեսնել մեր ժողովրդի համբերությունը, նվիրվածությունը, առ Աստված ունեցած հավատարմությունը: Եթե առաքյալը երանի է տալիս այն մարդուն, անհատին, որ փորձության մեջ ընկնելով չի կորցնում հավատարմությունն առ Աստված, ապա որքան առավել եւս երանելի է մի ողջ ազգ, մի ողջ հավաքականություն, որ ընդունեց իր Գողգոթան, խաչվեց, կորցրեց ու, թվաց, թե կորսվեց... բայց, ահավասիկ, խոսում ենք մեր լեզվով, հավատում՝ մեր կրոնով եւ վայելում արդեն սրբացած մեր բյուրավոր Նահատակների բարեխոսական օրհնությունը:

Ո՛ր էր Քրիստոս, երբ մի ողջ ժողովուրդ սրի էր քաշվում եւ ոչնչացվում: Մեր Տեր Հիսուս Քրիստոս Իր ժողովրդի մեջ էր, շարշարվում էր նրա հետ միասին եւ կրկին լսվում էր գոչունը սաստիկ. «էլի՛, էլի՛, լամա սաբաբթանի, Աստված իմ, Աստված իմ, ինչո՞ւ թողեցիր ինձ» (Մատթ. Իժ. 46. հմմտ. Զեղասպանությունը եւ Աստվածաշունչը, էջ 50):

Այո՛, ցեղասպանությամբ սրբացած մեր նախնիները հանդիպեցին Քրիստոսի անվան համար երբեւէ տեղի ունեցած ամենամեծ չարիքին... ցեղասպանությունը իբրեւ շարագույն երեւույթ տեղավորվում է փրկսոփաների կողմից առանձնացվող չարիքի բոլոր 3 տեսակների տեսության մեջ՝ մետաֆիզիկական, բարոյական եւ ֆիզիկական:

Օրեր առաջ, երբ այրվում էր Նոտրդամի տաճարը, ծխի մուգ քուլաների մեջ աչքիս առջեւ էին նաեւ հազարավոր հայկական տաճարները, եկեղեցիներն ու աղոթատները եւ աշխարհի անարգար լռությունը... կամ, ասենք, երբեք չբավարարող ջանքերը:

Սիրելիներ, որքան էլ մեր ժողովուրդն ունենա նահատակության եւ մարտիրոսացման իմաստավորումը Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ, այն ամենեւին չի նշանակում, թե չպիտի շարունակենք պահանջել փափագելի արդարությունը ողջ աշխարհի կողմից: Պահանջել աշխարհից արդարություն ոչ այնքան մեզ համար, որքան առավել հենց աշխարհի համար: Պատմության անիվը հետ չես կարող պտտել, բայց պատմության դասերը պետք է սովորել: Հայ Եկեղեցին լավագույն օրինակ է տալիս՝ ծավալելով արդարության ճանաչման գործընթացը էկոմենիկ հարթության մեջ: Հիշենք 2001 թվականին Նորին Սրբություն Գարեգին Բ. Հայոց Հայրապետի եւ Հռոմի սրբազան քահանայապետ՝ Հովհաննես-Պողոս Բ.-ի՝ Սուրբ էջմիածնում ստորագրված հայտարարությունը, որտեղ Հայոց ցեղասպանությունը որակվում է իբրեւ Ի. դարի

առաջին ցեղասպանություն: Հիշյալ փաստաթղթի նույն ձեւակերպումը մեջբերվեց նաեւ Ֆրանցիսկոս Պապի կողմից՝ նրա՝ Հայոց Կաթողիկոսի ներկայությամբ 2015 թվականի ապրիլ ամսին մատուցված Պատարագի ժամանակ:

Կարեւորագույն հարցումներից է՝ թե արդյո՞ք մենք իբրեւ քրիստոնյաներ պետք է ներենք, երբ մեզնից ներողություն խնդրեն ցեղասպանություն իրականացրած պետության եւ ժողովրդի ժառանգները: Այս հարցին պատասխանելու համար նախ պետք է հասկանանք եւ հիշենք, թե ի՞նչ է իրենից ներկայացնում քրիստոնեական ներումը: Քրիստոնյան ներման, դարձի, ճամփան իր սխալներից եւ մեղքերից գտնում է ապաշխարության խորհրդի միջոցով: Ապա՝ աշխարհել նշանակում է՝ որեւէ արարքից հետո «զղջալ», «հեծել», «լաց լինել»: Այն եռամասն կառուցվածք ունի՝ զղջում, խոստովանություն եւ ապա՝ փոխհատուցում: Ուրեմն, ներման մասին կարող է խոսք լինել միայն, եթե մեղավորը զղջում է, խոստովանում կատարած հանցանքը եւ պատրաստակամություն է դրսևորում փոխհատուցելու վնասը: Իհարկե, մեր պարագայում անհնար է խոսել փոխհատուցումից, քանի որ բարոյական վնասն այնքան խորն ու անբովանդակելի է, որ թե՛ եկեղեցական եւ թե՛ աշխարհիկ իրավական չափանիշներով հնարավոր չէ մեր ժողովրդին պատճառած վնասի փոխհատուցումը սահմանել... Ինչպես ասացի, աշխարհը պարտավոր է ճանաչել Հայոց ցեղասպանությունը նախ եւ առաջ հենց ինքն իր համար, որպեսզի չկրկնվեն հոլոքոստները, Ռուանդայի եւ Նիգերիայի ժողովուրդների ցեղասպանությունները, որպեսզի աշխարհի երեսից իսպառ վերանա հանցագործությունների հանցագործությունը՝ ցեղասպանությունը:

Սիրելի՛ հավատացյալներ, առանց սրբության եւ հավիտենական կյանքի գաղափարաբանությունն ունենալու նահատակությունը՝ լոկ զոհողություն է, զոհաբերման անհոգի մի պարտադրանք, մինչդեռ հանուն Հարուցյալ Սրբի զրկանքն ու տառապանքը սրբազան նահատակություն է եւ մարտիրոսության պսակ: Ինչպես ասում է նաեւ առաքյալը. «Իսկ, արդ, նրանք, որ ննջեցին ի Քրիստոս, կորա՞ն արդյոք: Եթե միայն այս կյանքի համար ենք հույս դրել ի Քրիստոս, ողորմելի ենք, քան բոլոր մարդիկ» (Հռոմ. ԺԵ. 18):

Ի վերջո, այսօր ի՞նչ պատգամ են տալիս մեզ մեր բյուրավոր սրբերը. եթե նրանց ցեղասպանեցին հավատասիրության համար, ապա մենք՝ նրանց հետնորդները, առավել քան հավատքի մարդիկ պիտի լինենք:

Եթե նրանք իսպառ ոչնչացման եզրին էին տնտեսական պատճառներով, ապա մեր ազգի զավակներն այսօր առավել աշխատասեր եւ տքնաջան պետք է լինեն: Եթե մեր հայրերին սրի քաշեցին հայրենասիրության համար, ապա այսօր առավել եւս հայրենի հողին կառչած պետք է մնանք՝ շենացնելով մեր սրբազան Հայրենիքը: Եւ եթե ցեղասպանների նպատակը մեր միաբանությունը ոչնչացնելն էր, ապա այսօր առավել քան երբեւէ պետք է լինենք միասնական, որը մեր փրկության եւ գոյության առհավատչյան է:

Սիրելիներ, Հայոց Հայրապետի բառերով կուզեմ հորդորել ամենքիդ՝ «Քրիստոսի էջքով սրբագործված մեր երկրում եւ համայն մեր կյանքում հարատեւ պահենք Քրիստոսի Հարության լույսն ու զորությունը եւ շարունակ նորոգվենք մեր Փրկչի պարգեւած շնորհով: Այսպես մենք կարող կլինենք միասնաբար ընթանալ դեպի հզոր հայրենիքի նորակերտում, դեպի նոր հորիզոնները մեր կյանքի՝ փաստելով, որ մենք Քրիստոսով հարուցյալ ժողովուրդ ենք, Քրիստոսի ժողովուրդն ենք, Աստծու սեփական ժողովուրդն ենք» (ԳԱՐԵԳԻՆ Բ., Զատիկական Հայրապետական պատգամ, 2019):

Եւ, ուրեմն, զորանանք Տիրոջ Սուրբ Հարության շնորհներով, աղոթենք մեկս մյուսի համար, լինենք միաբան ու միասնական, եւ թող մեր բյուրավոր սուրբ նահատակների զորավոր բարեխոսությունը հովանի լինի ամենքիս, այժմ եւ հավիտյան:

Քրիստոս Յարեալ ի մեռելոց
Օրհնեալ է Յարությունն Քրիստոսի:

